

Tiesībsarga 2014. gada konference

2014.gada 10.decembris: Lobēšanas šaubu ēnas

Ikgadējās konferences pirmajā dienā labas pārvaldības aspektā tiesībsargs izvirzīja diskusiju starp valsts pārvaldes darbiniekiem, neatkarīgiem pētniekiem un lobētājiem ar praktisku pieredzi. Diskusijas mērķis bija noskaidrot, kā Latvijai beidzamo desmit gadu laikā veicies ar lobēšanas tiesiskā regulējuma izstrādi, izpratnes veidošanu par lobēšanu kā tiesisku un atbalstāmu darbību, sabiedrības līdzdalības iespējām, atklātības un caurskatāmības nodrošināšanu dažādu valstisku lēmumu pieņemšanā.

Neskatoties uz to, ka nav izdevies lobēšanas definīciju nostiprināt normatīvajos aktos, kaut gan ir bijušas piedāvātas vairākas koncepcijas un likumprojekti, tāpat sakāvi ir guvis mēģinājums lobēšanas regulējumu noteikt valsts pārvaldes iestāžu ētikas kodeksos, jo tur noteiktais lielākoties netiek realizēts praksē, nevar teikt, ka uzlabojumi nav nekādi. Lobētāji ar praktisku pieredzi atzīst, ka Latvijā tiesību normu līmenī ir salīdzinoši labi izstrādātas procedūras, Saeimas un valdības sēdēs tiek nodrošināta atklātība, ir iespēja līdzdarboties darba grupās, piedalīties sanāksmēs, tomēr praksē bieži vien ir konstatējumi dažādi trūkumi, piemēram:

- bieži vien ir jūtams informācijas trūkums par izskatāmajiem jautājumiem, īpaši, ja ir sagaidāms, ka būs pretestība no nozares pārstāvjiem, aicinājums sniegt viedokli tiek saņemts beidzamajā brīdī, līdz ar ko nozares pārstāvjiem nav iespēja sagatavot argumentētu viedokli, kā rezultātā tiek uzskatīts, ka nozares pārstāvjiem iebildumu nav. Nozaru pārstāvji izteica vēlmi līdzdarboties iespējami agrīnā priekšlikumu apspriešanā. Tāpat tika izteikts aicinājums pirms jebkuru grozījumu veikšanas tiesību normās vai lēmumu pieņemšanas, kas skar nozari, par to informēt vismaz aktīvākos nozares pārstāvjus;
- informācijas trūkums par ministriju darba grupām un sanāksmēm resoru līmenī, kur un kad tiks skatīti nozares intereses skaroši jautājumi. Kā pozitīvas piemērs tika minēts Saeimas komisijas sēžu kalendārais grafiks;
- pretstatā tam tika saņemta kritika par priekšlikumu izsekojamību Saeimā;
- nozares pārstāvji kritizēja tiesību aktu anotācijas, norādot, ka bieži vien tās tiek sagatavotas formāli, nepietiekama argumentācija detaļu kontekstā, bieži vien anotācijās ir analizēta ietekme uz valsts un pašvaldību budžetu, bet nav analizēts, kādu ietekmi lēmums atstās uz tautsaimniecību kopumā;
- tika izteikts priekšlikums pie liela apjoma dokumentiem sagatavot konceptdokumentu jeb īsu galveno izmaiņu apkopojumu, kas attiecīgi būtu noderīgs ne vien nozares pārstāvjiem, bet arī amatpersonām, kas pēc būtības lemj par dokumenta tālāku virzību;
- tika atzīts, ka izpratnes veidošanai noteikti būtu nepieciešams arī metodisks materiāls un apmācība valsts pārvaldes darbiniekiem un amatpersonām, kā nošķirt lobēšanu no tirgošanās ar ietekmi.

Labas pārvaldības kontekstā tika kritizēta arī šobrīd aktuālā valsts budžeta pieņemšanas procedūra. Proti, vai deputātam ir iespēja vairāku simtu lappušu biezu dokumentu apkopojumu izskatīt pāris dienu laikā, un ar pilnu atbildību pret vēlētāju par to nobalsot.